

534

1881

830

C-72

311.9
5-12 O. Ի. ՀԱՄԻԴՏ.

ԾԻԾԵՌՆԱԿԻ ԲՈՒՆԸ

ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆ

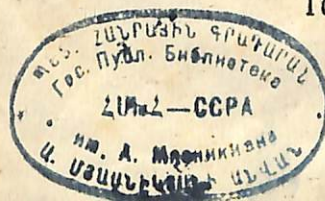
Նշխարաբան Աղբիւրներ—Արժէքներ.

2004

ԵՐԵՒԱՆ

Պատկ լրագրի տպարան

1881

55419

2-107-1-0

35409 40000000

35409 40000000

Дозвѣлено Цензурою, 3 Апрѣля 1881 г. Тифлисъ.

35409

35409

1881

35409

35409 40000000

35409 40000000

35409 40000000

ბიბლიოთეკის რეგისტრაცია

35409

1880

ՆՈՒԷՐ

Ե Ր Լ Ս Ն Ս Յ

Ս. ԳԱՅԻԱՆԵԱՆ ՕՐԻՈՐԴԱՅ

Միջնակարգ ուսումնարանի

ՍԵՆՈՒՀԻՆԵՐԻՆ

Ի Ր Ը Ն Ց

Վարձու-հո-յ.

1880 թ.ին.

ԾԻԾԵՌՆԱԿԻ ԲՈՒՆԸ

I.

Գետի մօտ, բլրակի վրա, մի ամու-
ռատուն կայ զեղեցիկ պատշգամբով, ո-
րի երեք աստիճանները այդին են տա-
նում: Պատշգամբի կտուրի տակ, սիւ-
նեակի վերեւից՝ ծիծեռնակի մի հին բուն
է կախուած: Նրան շինել են վաղուց,
շատ վաղուց Ամրակառուցեանների հըռ-
շակաւոր ցեղակից երկու ծիծեռնակնե-
րը: Այդ ցեղը ծտերին ու կկուներին
միշտ յաղթելովը՝ յայտնի է բոլոր ծի-
ծեռնակներին:

Բունը շինուած օրից մի ուսող Ամ-
րակառուցեանից անցնումէր միւսին, և

ուրիշ ոչ մի ծիծեռնակ չէր համարձակ-
վում նրան տիրել. ամենն էլ պատվու-
մէին այդ ընտանիքին ու նրան տուած
յատկութեան ճշմարտութիւնը չէին
ցանկանում իրանց վրա փորձել:

Մայիսուայ պայծառ առաւօտ է. ա-
րեգակը արդէն բաւական տաքացնումէ
երկիրը. ձիւնը հալվել է դաշտերից ու
հաղել նշմարելի նորածիլ կանաչը դուրս
է նայում խոնաւ հողի տակից: Մեր
նկարագրած տեղում երևաց նորեկ ծի-
ծեռնակների մի մեծ խումբ, որոնք ըշ-
տապումէին դէպ' իրանց բները: Մի
քանիսները ստիպուած էին դուրս քը-
շել անկոչ բնակիչներին — ծտերին. միւս-
ները վիճումէին պապական մի բնի հա-
մար, որ չէին կարողանում իրար մէջ
բաժանել. երրորդները ողբապին ճովա-
ղումէին իրանց վիշաք, երբ բները քան-

դուած ու հեղեղուած էին տեսնում:
Բայց քիչ չէին և այնպիսի բաղաւոր-
ները, որոնք ամեն բան անխախտ դրու-
թեան մէջ էին գտնում և ուրախ ճր-
փողիւնով ձեռք էին առնում նորից
պատրաստել իրանց առաջուայ բնակա-
րանը:

Ամառատան պաշտպամքին մօտ թը-
ռան երկու ծիծեռնակ. մինը մեծ, միւ-
սը փոքր: Հէնց այդ մեծին էլ պատ-
կանումէր այժմ Ամրակտուցեանների
բունը: Բայց լաւ ուշադրութեամբ դի-
տելով՝ ասաց իր ուղեկցուհուն. —

— Այս բունը խախուտ է, սրանում
եւ չեմ բնակուիլ:

— Ինչպէ՞ս, մօրաքոյր, դուք հրա-
ժարվումէք այսպիսի մի սիրուն և ա-
մուր բնից — հակախօսեց նրան միւսը:
Թէ այդպէս է, ես նրա մէջ կը մնամ:

— Քեզ էլ խորհուրդ չեմ տայ. տե՛ս, ա՛յ այստեղ, հէնց մուտքի վրա, կտրանք ճեղք կայ, անձրև գալիս կը կաթի, պատերը կը նամացնի և այդպիսով ողջ բանը կը քանդուի:

— Դարդակ բան է՝ ինքնայուսաբար պատասխանեց փոքրիկ թռչնակը — անցեալ տարի էլ, երբ մայրիկիս և եղբայրներիս հետ բնակվում էի այս տեղ, այդ ճեղքը նոյնպէս լուսաւորում էր մեզ: Մենք այդտեղից նայում էինք արեգակին ու թարմ օդ էինք ծծում:

— Դո՛ւ գիտես — պատասխանեց մօրաքոյրը, — իսկ ես աւելի լաւ է չեմ ծուլանայ ու մի նոր բուն կը շինեմ:

Ծիծեռնակները բաժանուեցին: Մօրաքոյրը թռաւ շինութեան համար մի նոր տեղ ընտրելու. իսկ քեռաղջիկը սկսեց իր հայրենական բունը մաքրել:

Նա գործադրում էր իր կառուցը, իր սուր մազիկներով բարակ ոտիկները, թռչում էր ցեխ բերելու, յարդ ժողովելու, մի խօսքով շատ հոգսերի մէջ էր.... Իրիկնադէմին գործը վերջացած էր: Ծիծեռնակը բնի դրսի վրա, իբրև զարդ, երկու — երեք փայլուն ծղնոտ ամրացրեց ու թռաւ մի փոքր հեռուից իր շենուածին նայելով՝ զուարճանալու:

— Ի՛նչ հիանալի բուն է — մտածում էր նա — լայն և արձակ շինուած, կոկ ու հաւասար, ոչ մի տեղից ծակ չը կայ: Նա թռաւ, գնաց իր մարդուն դիմաւորելու և ճանապարհին պատմեց իրանց բաղտաւորութիւնը:

— Ինչո՞ւ մօրաքոյրդ չուղեց նրա՛նում բնակվիլ:

— Է՛հ, ո՞վ գիտէ, մի յիմար բանի համար. նա կարծում էր, թէ բունը ա-

մութ չէ — տհաճութեամբ պատասխանեց ծիծեռնակը:

II.

Երեք շաբաթից յետոյ արդէն բնի մէջ չորս հատ սիրուն ձուիկներ կային ու մեղ ծանօթ ծիծեռնակը փրփրած նստած էր նրանց վրա. իսկ նրա մարդը թռել, գնացել էր ճանճ ու մթղուկ բռնելու: Նա միշտ կարծումէր, թէ իր կիներ բաւական կուշտ չէ, թէ չի կարող թխտել իր առաջին ձագուկները:

Այդ օրերում տեղափոխուեցին ամառաւան բնակիչները — հայր ու մայր իրանց եօթնամեայ Քնարիկ աղջկայ և տասնութամեայ Հայկիկ սղի հետ:

Ծիծեռնակները երկշաբաթեամբ նստումէին նրանց՝ դռան տեղ եւ ծառայող՝ իրանց լուսամուտից:

— Է՛հ, լաւ բան չէ, որ այսքան մօտ ենք կենում մարդիկներին — ասումէր հայրը — պատշգամբն եւ այնքան ցածր է, որ մեր բունը պարզ երևումէ:

Դա յայտնի էր իր խիստ վախկոտութեամբ, որի պատճառով էլ տուել էին նրան ձիւրիթ անունը, որ թռչնի լեզուով նշանակումէ վախլուի:

— Ինչո՞ւ վախենք մարդկերանցից. մի անգամ էլ աւելի կը նայեն մեր բռնին, դրանով էլ մեղանից ոչինչ չի պակսի — և՛ ծիծառահին դուրս հանելով կուլու ձեղքից իր սև ու ողորկ գլխիկը՝ համարձակ նայեց աւաղով խաղացող մանկիկներին ու բարձր ձայնով ձուփոզեց նրանց — «բարև՝ ձեզ»:

— Մի տե՛ս, տե՛ս, Հայկիկ ջա՛ն, կրտուրի տակին ծիծեռնակի բուն կայ — ուրախացած բղաւեց քոյրը իր եղբօրը

— և ի՞նչ ցածր է. աթոռ բերենք մօտիկուց նայենք, հա՞...

— Չէ՛, Քնարիկ ջա՛ն, այդ լաւ բան է՛, նրանց կը վախեցնենք, նրանք հիմա թուխս են նստած:

— Թո՛ւխս, ուրեմն նրանք շուտով ճո՛ւտեր կը հանեն: Ա՛խ, ինչ լաւ է — ասաց և ուրախութիւնից աւազի վրա թռչկոտաց Քնարիկը. ձիրիթը այնպէս վախեցաւ, որ լեղապատառ ներս քաշվեց բնի ամենախոր անկիւնը:

— Մի՛ վախի, ասումեն քեզ, — անվախ սրտով ասաց կինը, որին Տիտիւիտ (Արագոսն) էին անուանում — քիչ մնաց ձուն կոտրէիր, ինձ էլ վայր գցէիր է՛վա՛. ի՞նչ կայ վախենալու: Մանուկները այնքան սիրելի են, այնքան ուրախ են, որ երևի բարեսիրտ էլ կը լինեն և մեզ վատութիւն չեն անի:

— Մի՛ բարկանա վրաս, Տիտիւիտ, հէնց որ մի օտար բան եմ տեսնում, ախմայ սիրտս դող է ընկնում: Ես ինքս չեմ կամենում վախենալ, բայց որ թեւերս իրանք իրանց դողումն, ոտներս թուլանումն, աչքերս մթնում... ես ի՞նչ անեմ:

Տիտիւիտը բարկացած շուռ տուեց երեսը ու սկսեց նայել մանուկներին: Նա միշտ ամաչումէր իր մարդու վախկոտութեան համար: Զգումէր, որ ինքը պատկանումէր Ամրակառուցեաններէ ցեղին. իսկ Ամրակառուցեանները միշտ յայտնի են եղել իրանց անվեհերութեամբն ու համարձակութեամբը:

III.

Ճուտեր հանելու ժամանակն արդէն հասել էր: Տիտիւիտը դեռ առաւօտը

նկատել էր, որ ձուրիկներից մինը ճաքել էր: Նա ահանջ էր դնում. — մի փոքրիկ թոյլ կաուցիկ ներսից կտարում էր կճեպը: Նրա մայրական սիրտը սաստիկ բարակում էր:

Այս բոլորում ձիւրիթը բնի մօտ թռու մի երկար ու չաղ ճիճու կաուցին բռնած:

— Սպասի՛, սպասի՛ — ձայն ատեց նրան ծիծուհին. — Տիմա ուտելու ժամանակ է, մեր ձուտերը դուրս գալու վրա են: Ձիւրիթը շտապով կուլ ատեց ճիճուն ու զգուշութեամբ բռնը մտաւ:

Տիտիւիտը իսկոյն կճպեց ձուն, և այն տեղից երեւաց մի պատլիկ, շատ պատրւիկ ու տիլորիկ գլուխ, ուր հաղիւ թէ մի ամենածիծաղելի կերպով տեղ տեղ բուսած աղուամաղ էր երևում: Մայրը իր նախածնին թւով ծածկեց:

Միւս ձուրիկում էլ նոյնպէս արդէն լավում էր մի թոյլ թխկթխկոց, պէտք էր ընտանիքի այդ նոր անդամին էլ օգնել... Դուրս եկաւ շուտով երրորդ ձուտիկն էլ: Միայն չորրորդ ձուրիկն էր, որ մնում էր անշարժ և անձայն:

— Այս ի՞նչ բան է — սկսում էր անհանգստանալ Տիտիւիտը — էր լինի նրան շատ է՛մ տաքացրել և նա մեռել է, և սիրտը ցաւապէս արտաբերում էր:

— Երեւի այդպէս է. — պատասխանեց ձիւրիթը, պէտք է նրան դուրս շարժանել:

— Չէ, դեռ սպասի, նստի նրա վրա, մինչև ես մաքրեմ ու պարկեցնեմ մեր ձագերին: Ձիւրիթը հնազանդուեց: Տիտիւիտը կաուցով ամեն մէկին հերթով լաւ մաքրեց, նախածնին մանաւանդ ա-

ւելի քնքշաբար ծածկեց փափուկ բրբ-
դով սա շատ ամրակազմն էր, սրա-
տես և, որ գլխոււորն է, մի շատ դե-
ղեցիկ երկար ու սուր կտուց ունէր:

— Սա իսկ ամրակտուց է — մտածեց
մայրը, յետոյ նստեց ձիւրիթի աեղը.
իսկ ձիւրիթը շտապեց թռչել իր ճու-
տերի համար մոծակ ու մթեղ բերելու,
որ զարթնելուն պէս կերակրի նրանց:

Մայրը շարունակ նստած էր ձուիկի
վրա և անդադար սպասումէր, որ այդ
էլ ճեղքուի, և ի՛նչ յանկարծ նա
լսեց կտուցի կճեպին թխկթխկացնե-
լու թոյլ, բայց չափաւոր, ձայնը:

— Վերջապէս սպասելէքս ահա կա-
տարուեց — ուրախացած մտածեց նա և
օգնեց չորրորդ ճուտիկին ևս դուրս
գալ կճեպից:

— Ա՛յ, ա՛յ, ա՛յ, ինչքան թո՛յլ ես —

ասաց խղճալով մայրը իր նորածին
աղջկանը մաքրելով: Բայց որ սա էլ
աղջիկ է — միիթարումէր ինքն իրան.
— Լաւ է, որ ամենքն էլ աղերբ չեն:

Վերադարձաւ ձիւրիթը. Տիտիւիտը
ընդունեց նրանից կերակուրը, լաւ ման-
րեց, թքով փափկացրեց ու սկսեց իր
կտուցից կերակրել ձագուկներին: Սը-
րանք լայն բացումէին դեղին ու մեծ
բերանները և ագահաբար կլանումէին
կերակուրը. իսկ ամենից շատ՝ նախա-
ծինը: Սա ոտի տակ տալով իր եղ-
բայրներին հէնց առաջ էր ընկնում և
աշխատում, որ ամենից երկար մեկնի իր
վիզը ու հերթից դուրս խլի ուրիշի
բաժինը: Մայրը մեծ դժուարութեամբ
էր կարողանում իր չարածրճիկ աղին
սանձել ու կերակուրը հաւասար բա-
ժանել: Սկայնը խղճալով ու թոյլ դըս-

1107
35688
3625

տրիկը համարեա՛ թէ ուսելու ցանկու-
թիւն չէր յայտնում— մայրը զօռով էր
պատառը նրա բերանը խրում. բայց
երկու երեք պատառ ուտելուց յետոյ,
յուզնեց և աչքերը խփեց: Ողջ այս
առաջին օրը անցաւ հոգսերի մէջ.
պէտք էր կճեպները դուրս ածել, ձա-
գուկների համար փափուկ անկողին
պատրաստել, մի քանի անգամ կերակը-
րել, նանիկ ասել ու թեւերի տակ տա-
քացնել: Առաւօտը բոլոր հոգսերը
կարգի ընկան և էլ այնպէս նոր չէին
թւում: Թէ մայր և թէ հայրը ընտելա-
ցան իրանց պարտականութիւններին ու
դեռ շատ պարսպ միջոց էլ էին ունե-
նում իրանց ձաղերի քնած ժամանակը:

— Ի՞նչ անուններ դնենք մեր ճու-
տերին— հարցրեց ձիրիթը:

— Ես արդէն գտել եմ. առաջինի ա-

նունը կը դնենք «Քաջիկ», նա շատ
կարուկ է. երկրորդինը «Գեղանի», ահա
ի՞նչ սիրուն փափկներ ունի, ի՞նչ գեղե-
ցիկ աչքեր ունի. երրորդինը «Ուրախ»,
նա ամենից շատ է ճլլլում ու ճուլողում.
Իսկ իմ խղճուկ ու փոքրիկ դստրիկիս
կ'անուանենք «Թոյլանոյշ»:

IV.

Անցաւ երկու շաբաթ: Չաղուկները
ծածկուեցին խիտ ու փափուկ աղուա-
մազով: Նրանց վրա տեղ տեղ սխե-
ցին փետուրներ երեւալ: Արդէն կարո-
ղանումէին միտեսակ ճուլողել, որը շատ
լաւ էր հասկանում մայրը:

Մի անգամ, գիշերը Տիտիւիտը զոր-
թլնեց պատշգամբի կաուրով անցնող
անսովոր ոտնաձայնից. ծածուկ նայեց

Ճեղքից և սառեց սարսափից: Ճեղքի մօտ փայլումէին հարեան տանից եկած մսխրադոյն մեծ կատուի աչքերը: Ինչ քան էլ որ քաջ էր Տիտիւիտը, բայց ագահութիւնից փայլող այդ աչքերի մօտ, գիշաաբար ցցուած բեղերի ու սրած ատամների մօտ կորաւ նրա բոլոր քաջութիւնը. նա սարսեց բոլոր մարմնով. նա ճչաց ողբազին: Ճիրիթը արթնեց ու կատուին տեսնելով՝ բորբոքովին շփոթվեց, ուզեց թռչել բնից. բայց Տիտիւիտը արգելեց. —

— Իսկ ձագերդ. դու մոռացել ես, որ մենք պէտք է նրանց պահպանենք ու խնամենք: Ես երբեք չեմ թռչի, թո՛ղ այդ սոսկալի գազանը ինձ էլ կլանի իմ թանգ ձագուկների հետ:

Կատուն երկար ժամանակ կանգնեց ճեղքի մօտ և վերջապէս սկսեց այն-

տեղից կամաց կամաց իր սրածիրան թաթը ներս մտցնել:

Տիտիւիտը սարսափած՝ տարածեց թևերը ձագուկների վրա: Ճիրիթը ուշաթափ՝ ծածկուեց իր կնոջ մէջքի միւս կողմը, սլինդ կծկուեց ու խփեց աչքերը. իսկ կատուն թաթը աւելի խորն էր ներս տանում. ճանկեց բնի ծեփից ամբողջ կաուրը ու թաթը յետ քաշեց... մի բան թրմբաց. հին ցեխը չը դիմացաւ, ճեղքի կաթուածներից խոնաւացած տանիքը վայր գլորվեց և ամբողջ բունը ծնողների ու ձագերի հետ միասին ցած ընկան: Չար կատուն բնի փլվելուց այնպէս վախեցաւ, որ պոչն իրան քաշեց ու փախաւ:

Խեղճ հայր ու մայր: Նրանք մի կերպ դուրս եկան փլտտակների կոյտերի տակից ու դառնապէս գանգատվումէին ի-

—Երեւի վայր է ընկել—ասաց Հայկիկը:

—Ա՛յ, տե՛ս, լսումես, ճուտիկներն էլ, կարծես թէ, ճվճվումեն—և նա սկսեց ուշադրութեամբ որոնել խոտի մէջ բնի կախուած տեղի մօտ: Քնարիկը դադարեց լալուց և օգնումէր եղբօրը:

—Ա՛յ բունը—ուրախացած ասաց եղբայրը—բոլոր ձագերն էլ կենդանի են. մէկ, երկու, երեք...

—Ուրեմն բոլորը չեն—տխուր թոթովեց Քնարիկը, դրանք չորս էին, ես դրանց համարել եմ գլխները դուրս հանելիս. —

—Դէ չորրորդին էլ փնդռենք—ուրախացած ասաց Քայկիկը,—դեռ դու գնա՛ բամբակ բեր, նրանց հարկաւոր է փափուկ տեղ, սրանք մրսումեն. Քնարիկը խակոյն վազեց մօր մօտ ու մի րո-

պէից յետոյ բամբակի մի մեծ քուլայ քարշ տալով գալիս էր. —

—Պա՛հ, քո տունը շինվի—ծիծաղելով ասաց Հայկիկը—այդ երեք բուն էլ կը շինի: Տե՛ս սրանք ինչքան փոքր են, սրանց դրա կէսն էլ կը բաւականանայ:

—Իսկ չորրորդ ձագը—հարցնումէր Քնարիկը. —

—Ձը գիտեմ, դեռ չեմ գտել, դեռ սրանց սլարկեցնենք. տե՛ս ինչպէս դողումեն: Քնարիկը բամբակի մէջ փաթաթած թռչնիկներին դրեց իր ծրնկան վրա ու լուռ և անշարժ նստեց:

—Հը՛, ձեռք մի՛ սալ դրանց—նկատեց քրոջը Հայկիկը, տեսնելով Քնարիկին բամբակը բարձրացնելիս—դէ, չը-չարչարես, հա՛...

—Չէ, ձեռք չեմ տալի, միայն ուղումեմ նրանց նայել...

Հայկիկը խոտի մէջ ամեն տեղ որոնումէր, բայց ոչ մի տեղ էլ չէր երևում չորրորդ թռչնիկը:

—Ի՞նչ մեծ քթեր ունեն— Հայկիկ. ի՞նչ դեղին բերաններ, լեզու էլ ունեն. իսկ աչքները, աչքները ինչպէս փայլումեն, ստիկներն էլ ինչ մանր են, թեւները կա՛րճ, շատ կարճ ու պոչներն էլ դեռ դուրս չեն եկել...

—Լաւ է, լաւ.— բարկացած խօսքը կարեց Հայկիկը: Սրա բարկութիւնը գաղիս էր, որ չորրորդ ճուար չէր զբարնվում: Պեռ յետոյ կը նայէնք. ի՞նչ ես պատասում, չեա թողում լսեմ. այստեղերքից, կտրծեա, ծվծվոցի ձայներ թռան ականջիս...

—Ի՞նչ է եղել նա, ա՛խ: Բայց դու

ուղի՞ղ ես համարել, կարելի է նրանք երեք հատ էին:

—Չէ, ես համարել եմ, նրանք չորս հատ էին...

Յանկարծ պատշգամբի տակից մի թոյլ ճվծվոցի ձայն լսեց:— Ա՛յ, ահա թէ նա որտեղ է ճչում. սաաց Քնարիկը:

Հայկիկը վրա վազեց դէպի այն կողմը. ձեռքը մեկնեց աստիճանի տակի ճեղքով ու դուրս հանեց Թոյլանուշին:

—Ի՞նչ փոքր թռչնիկ է— նայումէին մանուկները— ամենից փոքրն է: Իսկ նա, նա ի՞նչ կովարարն է. տե՛ս մատու էլ կծեց. ա՛յ, սա այնքան ողորկ է. արդէն բաւական պոչ էլ ունի. բայց ինչ տեսակ, տեսակ են— մտածելով խօսեց Քնարիկը: Երբ թռչնակներին մօտից չեա նայում. բոլորն էլ միանման են ե-

բեռում: իսկ ա՛յ, ահա մօտիկուց երևումէ, որ չէ, ամեն մինը իր առանձին կերպարանքն ունի:

— Այո՛. կարճ պատասխանեց Հայկիրը. նա շատ խօսել չէր սիրում: Դէ՛հիմա սուր ինձ ես նրանց պահեմ. իսկ դու ճանձ ու մոծակ բռնի, որ սրանց կերակրենք:

— Եւ դու մտքումդ դրել ես, որ մե՞նք մեծացնենք դրանց, հա՛, Հայկիրի ջա՛ն, հիմա մե՞նք կը մեծացնենք, հա՞. չէ՞ որ նրանք հայր ու մայր չունեն, որք են:

— Այ կը տեսնենք, դեռ դու մի մոծակ գա ի:

Քնարիկը մի մոծակ բռնեց:

Հայկիրը վեր առաւ մոծակը ու փոքրիկ թռչնակների կտուցներին մօտացրեց, բայց ճագերից և ոչ մինը, անգամ և Քաջիկը, չէր վստահանում մոծակին

մօտենալ. նրանք ամենն էլ սաստիկ վախեցել էին, մարդիկներին իրանց այնքան մօտ տեսնելով: Բամբակում, ճրճարիտ է, նրանց համար տաք էր, բայց ի՞նչ կանեն դրանից յետոյ: Պակաս չէր վախում և դրանց մայրը: Սա հարիւր անգամ թռչկոտաց իր ճուտիկների դրլխների վրայով սուր ճուփողիւնով, նստում էր մօտակայ ճիւղերի վրա ու ծածուկ նայում էր երբեմն այս և երբեմն այն կողմից:

— Ձեռք մի՛ք տայ իմ մանկիկներին

— ճուփողումէր նա — մի՛ք սեղմի նրանց, ա՛խ, մի՛ք սեղմի, վայր չըզցէ՛ք, դէ՛ք մի տեղ, մի՛ք վերցնի...

Բայց մանուկները չէին հասկանում նրան և սկզբում անգամ չը ճանաչեցին էլ: Միայն երբ նա արդէն նրանց շատ մօտիկ էր թռչկոտում, այնպէս որ հա-

մարեա թէ թեաճարեց էլ, Հայկիկը
բարձրացրեց գլուխը և առաց.

— Այ, աճա սա մայրն է. տեսնումե՞ս
ինչ ցած է թռչում, այս անպատճառ
մայրն է: Ի՞նչ լաւ կը լինէր, որ մի բուն
շինէինք նրանց համար, մայրը ինքը կը
կերակրէր, թէ չէ սրանք դեռ ևս փոքր
են, ձեռքից կերակուր չեն վերցնում:

— Ախ, հա՛, Հայկիկ ջան, ի՛մ հո-
գի, մի հնարք արա, այդ շատ լաւ կը
լինէր:

— Մի սրան տես է՛, բոլորը ես, իսկ դո՞ւ
ինչացու ես — կիսակատակ և ինքնազո՞հ
կերպով առաց Հայկիկը: Յետոյ մի
փոքր մտածելուց յետոյ՝ սկսեց լսել
ձայնով նախապօծել. —

— Առաջ հարկաւոր է, որ բունը կա-
խուի առաջուայ տեղից. երկրորդ, որ
նա լինի յարմարաւոր. երրորդ որ լինի

տար... Ը՛հ, սպասի՛ր դտե՛լ եմ... բե՛ր
շուտով քո կողովեկը, որով պաղաճա-
տեր ժողովելու ես գնում — այնտեղ բամ-
բակ կը դնենք, մի մեծ կեռ մեխ կը-
խփենք բնի առաջուայ տեղից ու կը կա-
խենք կողովեկը ճուտիկներով — մայրը
անպատճառ նրանց մօտ կերթայ:

VI.

Առացին ու կատարեցին: Կէս ժա-
մից յետոյ ճուտիկները կախուած էին
առաջուայ տեղից ու շատ զարմանում
էին իրանց այդ նոր բնակարանի վրա:
Նրանք դուրս էին հանում երկար վըզ-
ները, մինը միւսի վրա թռչոտում ու
հազիւ թէ չէին ճխլատում խեղճ Թոյ-
լանուշին: Մանուկները մի անկիւն քաշ-
վեցին ու սպասումէին թէ ինչ կը լինի
վերջը:

Տիախւիտը անհանգստութեամբ հետամուտմէր բոլոր պատրաստութիւններին. բայց երբ կողովիկը թռչնակներով ամուր կախուած էր օդում, նրա մայրական սիրտը չը դիմացաւ. նա պարտփեց, պտտփեց օդում ու նետի պէս սրացաւ կողովիկի վրա՝ բերնում ճանճից պատրաստած կերակրով:

— Մայրի՛կ, մայրի՛կ, — ճիճվումէին ձագերը — սոված ենք, շո՛ւտ, շո՛ւտ... Մայրը բոլորին էլ հաւասար բաժին տուեց ու նորից, արդէն այս անգամ անվախ ու համարձակ, սլացաւ կերակրի:

— Տեսա՞ր — շրջնաց կայտառ Հայկիկը:

— Սո՛ւս կաց, սո՛ւս կաց, նա էլի գալիս է — արգելեց նրան Քնարիկը...

— Դէ՛, հիմա մեր թռչնակները ազատուած են — ազատ շունչ քաշելով

ասաց Հայկիկը, — գնանք թէյ խմելու:

Օրը մի քանի անգամ գալիս էին մանուկները նայելու. — մայրը միշտ կամ նստած էր լինում կողովում կամ թըռչումէր կերակրի: Մեծերն էլ էին գալի նայելու հնարագէտ Հայկիկի շինած բնին. սա էլ շատ էր հպարտանում իր դասած դիւտով: Երեկոյեան մօտերին կատուն դարձեալ սկսեց անց ու դարձ անել կտուրով. Քնարիկը այդ իսկոյն նկատեց — Հայկի՛կ, Հայկի՛կ, մի դէնը մօտիկ տուր է՛, մեր հարեանի կատուն կարծես ուզումէ թռչուններին մօտենալ:

— Ա՛յ, անիծուած... փնթփնթաց կատուի վրա, քարահալած անելով նրան: Այդ երեւի հէնց դա էր արել, թէ չէ ինչո՞ւ պիտի բունը քանդուէր: Կատուն ծածկուեց. բայց մի փոքր ժա-

մանակից յետոյ, երբ Հայկիկը հեռացաւ, կտուրի միւս կողմից նորից երեւաց:

— Տե՛ս, Հայկի՛կ, կատուն էլի գալիս է:

— Ես կը բռնեմ՝ դրան կը կախեմ — բարկացաւ Հայկիկը: Սա մուտցել էր, որ գրանից մի քանի օր առաջ ինքն էր կերակում այդ կատուին, բայց հիմա նոր սիրելիները կարեցին բոլոր միւս կապերը, և կատուի բանը բուրժ կըլնէր, եթէ նա քանի շուտ էր գլուխը չառնէր ու փախէր:

— Գիտես ինչ անե՞նք, Քնարիկ, գիշերը կողովիկը մեր սենեակը տանենք. իսկ առաւօտը շատ շուտով նորից կըկախենք. մի գիշերուայ մէջ նրանք չեն մեռնիլ, իսկ թէ, որ կատուն մօտենայ, բանները շատ փառ կը լինի:

— Իսկ մայրը՞.

— Է՛հ, մայրը առանց նրանց մի կերպ կանցկացնի գիշերը:

Այդպէս էլ արին: Տխախտը սաստիկ անհանգիստ էր, երբ ճուտիկներին սենեակն էին տարել. ամբողջ գիշերը չը քնեց:

Բայց հետեւեալ առաւօտը վեց ժամին արդէն Հայկիկի ինդրին համաձայն նրա հայրը, որ վաղ էր զարթնել — կախել էր թռչնիկներին: Կատուն առաւօտեան չէր վատահանում երեւոյ, որովհետեւ վախումէր պատշգառի մօտ շարժող մարդկերանցից, թէև էլի մի քանի անգամ հեռուից վիզը երկարացնելով և հոտոտելով՝ փորձեց մօտենալ բնին. — անց ու դարձողների աղմուկը ամեն անգամ էլ խանգարում — արգելում էր, և նա յետ էր փախչում:

Տխտիտը շուտով ընտելացաւ իր այդ նոր վեճակին ու բոլորովին դադարեց Հայկիկից ու Քնարիկից վախենալուց. նա համբերութեամբ սպասումէր առաւօտեան իր բնի դուրս բերելուն և իսկոյն շտապումէր ձագերին կերակրելու: Ճուտերը մեծոնումէին ոչ թէ օրերով, այլ ժամերով. Քնարիկն էլ շատ էր սիրում նրանց զննելով պարապելը: Քաջիկը յաճախ յաճախ կռիւ և աղմուկ էր գցում: այդ ժամանակ նրանք ամենածիծաղելի կերպով իրար ոտնատակ էին տալի ու մի քանի անգամ էլ Գեղանուն կողովից վայր էլ գցեցին. բայց հիմա տա էլ այնքան մեծ վնաս չէր պատճառում—նրանց թևերը բաւական բուսել էին և ընկնելուս

Գեղանին կարողանումէր նրանցով օդի մէջ պահպանուել այնպէս, որ չէր վրնասվում:

Մի առաւօտ Քնարիկը համարելիս մինը օրական գտաւ:

— Ա՛խ, այս ո՞ր է, կատուն հօ չե՞կերել—ասումէր անհանգստութեամբ:

Բայց ի՞նչքան ուրախացաւ, երբ տեսաւ, որ բարձրից մի դեռահաս թռչնիկ ճախրեց: Աւելորդ է ասել, որ դա Քաջիկն էր:

— Հայկի՛կ, Հայկի՛կ, կանչեց դատրիկը—ճուտերից մինը արդէն թռչումէ:

— Ի՞նչ ես ասում, մի՞թէ— վարմացաւ Հայկիկը:

— Հա՛, հա՛, ես ինքս տեսայ, այ ահա այն մինն էլ է ուզում թռչի:

Եւ արդարեւ Գեղանին իր եղբօր նման թափ է թափ էր անում իր նոյն

բաբոյս թեւերով և հազիւ հազ բնի վրա
բարձրացաւ . . . : Համարձակ, մի
վախի, պինդ թեւահարի» գոռումէր
մայրը, նրա չորս կողմը պատկերով, և
թռաւ մօր ու քաջիկի ետեւից. — մի
քանի րոպէից յետոյ նրան հետեւեց
և Ուրախը. բնում մնաց միայն Թոյլա-
նուշը:

— Բայց այս խեղճը ինչո՞ւ չի թըռ-
չում-հարցնումէր Քնարիկը . . .

— Չը գիտեմ, երեխ, տկար է, պա-
տասխանումէր Հայկիկը:

Թոյլանուշը առողջ էր, նրա թե-
ւերն էլ դուրս էին եկել, հենց այն
էր որ, նա այնպէ՛ս էր սովորել իրան
Թոյլ համարել, որ սիրտ չէր անում
օդի մէջ ընկնել:

Մայրը դրա համար նախատումէր
նրան:

— Շուտ արա՞, թռչիւ սովորի, ասում
էր նա, մինչև տեսար ցրտերը վրա
առեցին, կը համնի տեղափոխելու մի-
ջոցը, իսկ ճանապարհում ժամանակ չի
լինի քու նազովը գնալու, ընկերներիդ
չես համարի, կէս ճանապարհին կ'ըմնաս
ու կըստուես: Դու չես առաջինը . . .
Թոյլանուշը սիրաւ արեց և շուտով այն
պէս սովորեց, որ եղբայրներից ոչինչով
պակաս չէր թռչում:

VIII

Է՛հ, Քնարիկ ջա՛ն, ասումէր Հայկի-
կը դարգաւորած կողովին նայելով, շու-
տով մեր սիրունիկ ձագերը մեզանից կը
հեռանան. Է՛հ, ի՛նչ շուտ ամառն անցաւ,
էլի նորից պիտի գան ուսում, վարժա-
ստան, ուսուցիչներ: Ա՛յն, երանի քեզ,
որ դեռ տաննես սովորում: . .

— Մեր թռչնակներն էլ արձակուրդներ ունին, հա՞. ծիծաղելով ասաց Քնարիկը։ Ասում ես նրանք կերթան ապր երկիրներ, ուր որ միշտ գարուն և ամառ է, հա՞...

— Հա՛, միայն նրանք շատ հեռու պիտի թռչեն, ոչ թէ մեղ նման, որ մի ժամից յետոյ՝ իսկոյն քաղաքն ենք հասնում, տանն ենք լինում...

Մանուկները խոր մտածմունքի մեջ ընկան. լուռ ու մունջ աւագն էին փորփորում. իսկ մայր — ծիծեռնակը մօտակայ ոտի վրա նստած՝ իր շնորհակալութիւնն էր ճշգրտում, որ այնքան օղնեցին իր ճուտերի կերակրելուն և մեծացնելուն... միայն Հայկիկն ու Քնարիկը չէին հասկանում նրա ասածը..

— Հայկիկ ջա՛ն, տեսնես որ եկող տարի էլ կողովիկը այստեղ կ'ախենք

մեր ծիծեռնակները կը զնա՞ն այնտեղ բնակվելու։

Ե՛, այդ արդէն չը գիտեմ. բայց կարելի է փորձել, մանաւանդ հայրիկն էլ կամենումէր կրկին վարձել միենայն այս ամառատունը։

Թէ փորձեցին արդեօք մանուկները և գարձեալ նրանց մօտ թռան ծիծեռնակները թէ չէ, մենք չը գիտենք ու զրա համար էլ չենք կարող նրանց վիճակի մասին տեղեկութիւն տալ ընթերցողներին։

534

0000685

2013

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0004685

